
ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. XXI, N1, 43

SECTIO EE

2003

Katedra Etologii i Podstaw Technologii Produkcji Zwierzęcej
Wydziału Biologii i Hodowli Zwierząt Akademii Rolniczej w Lublinie
Katedra Technologii Produkcji Zwierzęcej Uniwersytetu Rzeszowskiego

MONIKA BUDZYŃSKA, WANDA KRUPA, JAROSŁAW KAMIENIAK,
MAREK SAPUŁA, JADWIGA GANCARZ

*Charakterystyka eksterierowa i użytkowa koni huculskich
uczestniczących w Czempionacie Hodowlanym*

Exterieur and Utility Characteristics of Hucul Horses Attending Breeding
Championship

Konie rasy huculskiej należą do najstarszych polskich ras, reprezentujących prymitywne konie górskie. Charakteryzuje je niebywała wytrzymałość, odporność, znakomicie rozwinięty instynkt samozachowawczy konia górskiego. Ich unikalne cechy ukształtowały się w swoistych warunkach topograficzno-klimatycznych (wysokogórskie łąki, surowy klimat, ograniczona dostępność i różnorodność paszy). Od wieków „hucuły” w rejonach górskich wykorzystywano jako zwierzęta juczne, zaprzęgowe i wierzchowe (1, 3, 4).

W ostatnich latach zainteresowanie hodowlą koni tej rasy rośnie ze względu na nowe kierunki użytkowania. Ich łagodny charakter i posłuszeństwo predysponuje je do rajdów terenowych, turystyki górskiej oraz hipoterapii. Organizowane przez Okręgowy Związek Hodowców Koni w Rzeszowie czempionaty hodowlane i użytkowe są znakomitym źródłem informacji na temat aktualnego stanu pogłowia oraz metod selekcji koni huculskich w Polsce.

Celem pracy było określenie wpływu wybranych czynników endo- i egzogennych na wyniki punktacji, uzyskane w poszczególnych etapach Regionalnego Czempionatu Hodowlanego i Użytkowego Koni Rasy Huculskiej.

MATERIAŁ I METODY

W badaniach wykorzystano wyniki Regionalnego Czempionatu Hodowlanego i Użytkowego Koni Rasy Huculskiej, który przeprowadzono w dniach 24-25 sierpnia 2002 roku w Rudawce

Rymanowskiej. Obejmowały one punktację „oceny płytowej” oraz wyniki ścieżki huculskiej i rajdu dla 20 koni. W czempionacie brały udział konie huculskie, ogiery i klacze 3-letnie i starsze stanowiące własność społecznych i indywidualnych gospodarstw rolnych, wpisane lub spełniające warunki wpisu do księgi zarodowej koni rasy huculskiej. Ocena płytowa (hodowlana) dokonywana była przez trzech niezależnych sędziów według następującego systemu ocen: typ 0–10 pkt., pokrój 0–10 pkt., ruch 0–10 pkt. oraz ogólna pielęgnacja i kondycja 0–10 pkt. Ocena ostateczna dla każdego konia była średnią punktów (max. 40) przyznanych przez trzech sędziów (2). Konkurs ścieżki huculskiej rozgrywano na dystansie około 1000 m, na którym znajdowało się 12 naturalnych lub sztucznych przeszkód. Za prawidłowe pokonanie poszczególnych przeszkód przyznawano następującą liczbę punktów: kładka 6, wąska droga 10, labirynt 6, bramka 8, niski przejazd 6, stromy zjazd 6, przejście przez wodę 6, stromy wyjazd 4, równoważnia 8, firanki 8, ciasny przejazd 4, skok posłuszeństwa 8. Maksymalny wynik uzyskany w tym konkursie mógł wynieść 80 punktów. Przyznawano również punkty karne za m.in. uzyskany czas przejazdu powyżej normy -0,5 pkt./1s lub poniżej normy -1 pkt./1s i jeden upadek jeźdźcy -25 pkt. W celu możliwości miarodajnego opracowania statystycznego do każdego z uzyskanych rezultatów dodano stałą wartość 60 pkt. (ze względu na wartości ujemne niektórych wyników ścieżki huculskiej). Rajd długodystansowy (ok. 14 km) jest próbą szybkości, wytrzymałości i przygotowania konia (2). Maksymalny wynik uzyskiwany w rajdzie to 80 pkt. Trasę rajdu kończył kontrolowany 2-km odcinek, którego pokonanie stępem lub klusem było warunkiem uniknięcia punktów karnych (20 pkt). Po zakończeniu rajdu konie przechodziły badanie weterynaryjne, mające na celu ocenę ich kondycji, na podstawie wskaźników fizjologicznych.

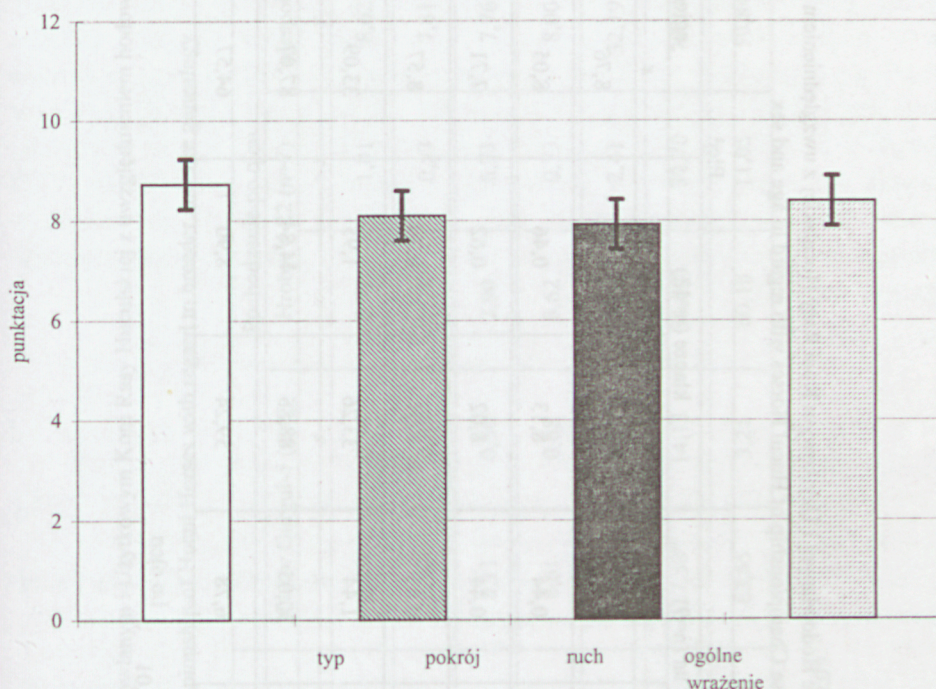
Konie podzielono na grupy według kryterium wieku: konie młode 11 sztuk (6 sztuk 3-letnich i 5 sztuk 4-letnich), konie starsze 9 sztuk (od 5 do 15 lat); płci: klacze (13 sztuk) i ogiery (7 sztuk); hodowcy: konie wyhodowane w stadninach Odrzechowa, Gładyszów, Siary (12 sztuk) i przez hodowców prywatnych (8 sztuk) oraz pochodzenia po ojcu: konie mające w rodowodzie ze strony ojca ogiera Cukor Gurgul-5 (6 sztuk), Hroby V-22 (7 sztuk) oraz inne niespokrewnione (7 sztuk).

Dla wszystkich koni wyliczono średnie wartości i odchylenia standardowe punktacji poszczególnych elementów oceny, zarówno hodowlanej, jak i użytkowej. Istotność różnic pomiędzy poszczególnymi grupami oszacowano testem t-Studenta.

OMÓWIENIE WYNIKÓW

Konie rasy huculskiej, zaprezentowane na Regionalnym Czempionacie Hodowlanym i Użytkowym Koni Rasy Huculskiej uzyskały podczas oceny płytowej (hodowlanej) średnio 33,17 pkt. (od 28,66 klacz Lola do 36,33 klacz Spinoza), w tym za typ 8,73 pkt. (od 6,67 klacz Lola do 9,67 klacz Spinoza), pokrój 8,10 pkt. (od 7,00 ogier Playboy do 9,00 ogier Puszkara i klacz Jagoda), ruch 7,92 pkt. (od 7,00 ogier Playboy i klacz Pola do 9,00 klacz Spinoza) oraz ogólną pielęgnację i kondycję 8,40 pkt. (od 7,33 klacz Lola do 9,33 ogier Pigmej i klacz Oktawka) – ryc.1. Natomiast w etapie oceny użytkowej, podczas rajdu długodystansowego, największą liczbę punktów bonifikacyjnych (74,48 pkt.) uzyskał ogier Pigmej i klacz Para, a najmniejszą (47,55 pkt.) klacz Płowa, przy średniej

dla całej stawki koni 61,10 pkt. Konkurs ścieżki huculskiej wygrały klacze Jagoda i Polanka, które uzyskały po 140 pkt., najniżej oceniona zaś została klacz Płowa (0 pkt.); podczas gdy średnia punktacja dla wszystkich koni startujących w tej konkurencji przyjęła wartość 88,23 pkt.

Ryc. 1. Wyniki uzyskane przez konie huculskie za poszczególne elementy oceny płytowej w czempionacie hodowlanym

Results of particular elements of exterior evaluation for Hucul horses in breeding championship

Konie do lat 4 podczas oceny hodowlanej uzyskały przeciętnie 32,73 pkt., a konie starsze (powyżej 5 lat) 33,78 pkt., lecz różnice okazały się statystycznie nieistotne. Punktację za poszczególne elementy oceny płytowej oraz rajd i ścieżkę huculską zestawiono w tabeli 1. Konie starsze uzyskały istotnie wyższe wyniki w rajdzie długodystansowym. Natomiast nie stwierdzono istotnego wpływu płci na punktację wszystkich elementów oceny (tab. 1). Nieznacznie wyższą łączną punktację za ocenę hodowlaną otrzymały klacze ($33,26 \pm 1,95$ pkt.), podczas gdy średnia dla ogierów wynosiła $33,09 \pm 1,72$ pkt.

Tab. 1. Punktacja uzyskana w Regionalnym Czempionacie Hodowlanym i Użytkowym Koni Rasy Huculskiej z uwzględnieniem wieku i płci
Scores of Regional Breeding and Use Championship of Hucul Horses with regard to age and sex

	Wiek				Płeć			
	3, 4-letnie (n=11)		ponad 5 lat (n=9)		klacze (n=13)		ogierey (n=7)	
	x	s	x	s	x	s	x	s
Typ	8,57	0,76	8,93	0,47	8,72	0,78	8,76	0,37
Pokrój	8,18	0,64	8,00	0,44	8,13	0,46	8,05	0,73
Ruch	7,73	0,63	8,15	0,44	8,02	0,62	7,71	0,49
Ogólne wrażenie	8,18	0,66	8,67	0,55	8,31	0,70	8,57	0,53
Ocena łączna	32,73	2,04	33,78	1,44	33,26	1,95	33,09	1,72
Ścieżka huculska	83,14	44,70	94,44	30,05	88,85	44,84	87,07	24,80
Rajd	55,55 ^A	6,29	67,90 ^A	6,78	59,24	8,90	64,57	8,57

^AWartości oznaczone dużymi literami różnią się istotnie przy $P \leq 0,01$

Tab. 2. Punktacja uzyskana w Regionalnym Czempionacie Hodowlanym i Użytkowym Koni Rasy Huculskiej z uwzględnieniem hodowcy i pochodzenia po ojcu
Scores of Regional Breeding and Use Championship of Hucul Horses with regard to breeder and sire genealogy

	Hodowca				Pochodzenie po ojcu					
	stadnina (n=12)		prywatny (n=8)		Cukor Gurgul-5 (n=6)		Hroby V-22 (n=7)		niespokrewnione (n=7)	
	<i>x</i>	<i>s</i>	<i>x</i>	<i>s</i>	<i>x</i>	<i>s</i>	<i>x</i>	<i>s</i>	<i>x</i>	<i>s</i>
Typ	8,72	0,47	8,75	0,90	8,89	0,34	8,71	1,01	8,62	0,45
Pokrój	8,22	0,43	7,92	0,68	8,22	0,62	8,28	0,53	7,81	0,46
Ruch	7,92	0,57	7,92	0,64	8,11	0,50	7,90	0,71	7,76	0,53
Ogólne wrażenie	8,47	0,56	8,29	0,79	8,61	0,68	8,62	0,73	8,00	0,33
Ocena łączna	33,36	1,54	32,96	2,29	33,89 ^a	1,09	33,62	2,41	32,19 ^a	1,39
Ścieżka huculska	77,96	38,05	103,63	35,35	117,58 ^{ab}	14,13	81,00 ^a	32,70	70,29 ^b	45,88
Rajd	61,49	10,28	60,52	7,09	63,65	3,21	60,18	11,05	59,84	10,64

^{a,b}Wartości oznaczone małymi literami różnią się istotnie przy $P \leq 0,05$

Konie wyhodowane w stadninach były wyżej punktowane podczas oceny płytowej ($33,36 \pm 1,54$ pkt.) niż pochodzące z hodowli prywatnych ($32,96 \pm 2,29$ pkt.), ale różnica okazała się statystycznie nieistotna. Podobna tendencja zaznaczyła się podczas rajdu, natomiast konie pochodzące z hodowli prywatnych uzyskały nieistotnie wyższą punktację za ścieżkę huculską (tab. 2). Analiza łącznej punktacji za ocenę płytową wykazała, że najwyższy wynik uzyskały konie mające w rodowodzie ze strony ojca ogiera Cukor Gurgul-5 ($33,89 \pm 1,09$ pkt.), najniższy zaś konie niespokrewnione ($32,19 \pm 1,39$ pkt.), a różnica pomiędzy tymi wartościami była statystycznie istotna. Konie z linii ogiera Cukor Gurgul-5 zdobyły również najwięcej punktów w konkursie ścieżki huculskiej i wynik różnił się istotnie w porównaniu z końmi z linii ogiera Hroby V-22 i osobnikami nie spokrewnionymi (tab. 2). Zbliżoną tendencję zauważono w odniesieniu do punktacji uzyskanej w rajdzie, chociaż różnice okazały się statystycznie nieistotne.

WNIOSKI

1. Wyniki rajdu długodystansowego różniły się istotnie w zależności od wieku koni.
2. Pochodzenie po ojcu wywarło istotny wpływ na ostateczne wyniki oceny płytowej koni oraz rezultaty osiągnięte w konkursie ścieżki huculskiej.
3. Charakterystyczne cechy rasowe są warunkowane genetycznie, a w mniejszym stopniu są uzależnione od systemu wychowu.

PIŚMIENNICTWO

1. Brzeski E., Kulisa M., Jackowski M.: Konie huculskie. Cz. IV. Zesz. Nauk. AR Kraków, 29, 9-15, 1993.
2. Katalog Regionalnego Czempionatu Hodowlanego i Użytkowego Koni Rasy Huculskiej w Rudawce Rymanowskiej. Okręgowy Związek Hodowców Koni w Rzeszowie, 2002.
3. Kosiniak-Kamysz K., Jackowski M., Gedl-Pieprzycza J.: Przydatność koni huculskich do różnych form hipoterapii. Zesz. Nauk. PTZ Przegl. Hod., 50, 2000.
4. Z w o l i ń s k i J.: Hodowla koni. PWRiL, Warszawa 1983.

SUMMARY

The subject of study was exterior and use characteristics of Hucul horses attending Breeding Championship on the basis of the obtained points. The results of particular elements in breeding evaluation (type, exterior, movement, general care and body condition) and use one (Hucul path and long distance test) for 20 horses were analysed. The horses were divided into groups according to age, sex, breeder and sire genealogy. The influence of age and sire genealogy on the use value was stated. The exterior assessment was effected significantly by sire genealogy.